

УДК 336.71(477)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Артур Жаворонок

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Чернівці, Україна

Резюме. Актуальність обраної теми підтверджується тим, що в Україні сформована банкоцентрична модель функціонування національного господарства, існує об'єктивна необхідність пошуку нових напрямків забезпечення стійкості банківської системи та зниження ймовірності прояву системних ризиків на основі диверсифікації напрямів діяльності банківських установ. Розширення спектра банківських послуг, що надаються клієнтам, дозволяє перерозподілити фінансові ризики, знижуючи рівень їх негативного впливу на ефективність роботи банку, сформувати нові канали надходження доходів. У результаті проведеного аналізу тенденцій розвитку банківської системи України виявлено, що з кожним роком кількість комерційних банків, які мають банківську ліцензію постійно зменшується, що в основному було спричинено важкою фінансово-економічною ситуацією в державі, кризовими явищами, веденням тимчасової адміністрації в банках та їх ліквідацією. Враховуючи високу ризиковість банківської діяльності, багато власників комерційних банків, особливо невеликих, можуть у майбутньому самоліквідуватись. У такому процесі актуалізуються питання підвищення обсягів надання кредитних послуг в Україні та зростання питомої ваги комісійних надходжень у загальній структурі доходів банківських установ. У статті проаналізовано сучасний стан розвитку ринку кредитних послуг в Україні, визначено особливості його функціонування. Оцінювання сучасного стану ринку кредитних послуг було проведено за допомогою аналізу класичних показників діяльності банківських установ в Україні, що дозволило визначити її базові особливості функціонування. Також були виявлені її труднощі проведення ґрунтовних досліджень їх надання клієнтам. Запропоновано методи впливу на ефективність процесу диверсифікації кредитних банківських послуг (визначення зовнішніх й внутрішніх умов диверсифікації кредитних банківських послуг і їх проектування на продуктову політику банку; типізація клієнтів та визначення перспективних цільових ринкових сегментів; визначення технологічних аспектів реалізації диверсифікації кредитних послуг комерційного банку; побудова прогностичних моделей продажів трансформованих продуктів та послуг комерційних банків; оцінка ефективності витрат на диверсифікацію кредитних банківських послуг).

Ключові слова: банківська система, стан, розвиток, банк, прибутковість, кредитування, капітал.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.145

Отримано 30.03.2020

UDC 336.71(477)

TRENDS OF CREDIT SERVICE MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE

Artur Zhavoronok

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine

Summary. The importance of the chosen issue is confirmed by the fact that a bank-centered model of national economy functioning is formed in Ukraine, there is an objective need to find new directions for ensuring the stability of the banking system and reduce the probability of systemic risks manifestation on the basis of diversification of the banking institutions activity. Expansion of the banking services range provided to the

customers makes it possible to redistribute financial risks, reducing the level of their negative impact on the bank operating efficiency, to form new revenue streams. Analysis of the trends of banking system development in Ukraine shows that every year the number of commercial banks having banking license is steadily decreasing, mainly as the result of difficult financial and economic situation in the country, crisis phenomena, temporary bank administration introduction and its dissolution. Taking into account high riskiness of banking activities, many commercial bank owners, especially small ones, can self-dissolve in the future. In such process, the problems of credit services volume increase in Ukraine and the growth of commission share in general income structure of banking institutions become actual. The current state of credit services market development in Ukraine is analyzed, the peculiarities of its functioning are identified in this paper. The evaluation of the current state of credit services market is carried out due to the analysis of classical indicators of banking institutions activities in Ukraine making it possible to determine its basic functioning features. However, the difficulties of carrying out the profound research of their provision to the customers are also identified. Based on this, the methods of influence on the efficiency of credit banking services diversification process (definition of external and internal conditions of credit banking services diversification and their design on the bank product policy; customers typification and determination of promising target market segments; determination of technological aspects for implementation the commercial bank credit services diversification; construction of forecasting models for sales of commercial banks transformed products and services; estimation of cost effectiveness for credit banking services diversification) are proposed.

Key words: banking system, state, development, bank, profitability, lending, capital.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.145

Received 31.03.2020

Постановка проблеми. Банківська система України відіграє активну роль у процесах розбудови національної економіки. Проте, сучасна економічна ситуація не є сприятливою для розвитку банківського бізнесу, незважаючи на те, що вітчизняні банківські установи посіли позиції лідерів на ринку фінансових послуг, виступаючи найбільшими інституційними інвесторами в державі. В умовах сьогодення Україна характеризується сформованою банкоцентричною моделлю функціонування національного господарства, що зумовлює об'єктивну необхідність пошуку нових напрямків забезпечення стійкості банківської системи та зниження ймовірності прояву системних ризиків на основі диверсифікації напрямів діяльності банківських установ.

Розширення спектра банківських послуг, що надаються клієнтам, дозволяє перерозподілити фінансові ризики, знижуючи рівень їх негативного впливу на ефективність роботи банку, сформувати нові канали надходження доходів. Вищезазначене актуалізує питання зростання обсягів надання нетрадиційних послуг та зростання питомої ваги комісійних надходжень у загальній структурі доходів вітчизняних банків. Практика поширення таких послуг позитивно впливатиме на стійкість функціонування окремих банківських установ, отже, і банківської системи держави загалом.

У сучасних умовах важливість розвитку ринку нетрадиційних банківських послуг не викликає сумнівів. Цей ринок вже є невід'ємною складовою функціонування всієї банківської системи країни. Саме його розбудова буде завжди впливати і на її розвиток. Активізація функціонування такого ринку безпосередньо пов'язана не лише з позитивним впливом на діяльність банківських та інших фінансових установ, але й через розвиток суміжних галузей на сфер національного господарства, які активно приймають участь у діяльності банків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато вчених присвячують свої дослідження особливостям розвитку банківського сектору, банківської системи загалом та нетрадиційних банківських послуг, зокрема, Андрющенко К., Іщенко М., Сагайдак М., Теплюк М., Доміна О. [1] та Васильчук І. [3], доводять необхідність розгляду розбудови банківського сектору на засадах сталого розвитку, пропонуючи групування наукових підходів щодо ролі банків у поширенні парадигми сталого розвитку. Казаренкова Н., Колмикова Т. [5], Коваленко В., Болгар Т., Євтушенко О. і Пестовська З. [7] вказують, що сучасні фінансово-економічні тенденції вимагають

застосування нових підходів до оцінювання банківської системи, що дозволяють виявляти потенціал банківського сектору й абсорбувати шоки, викликані системними ризиками. Автори за допомогою методів економіко-статистичного, структурно-динамічного й коефіцієнтного аналізу проводять оцінювання результативності банківської системи, на основі якої формують напрямки підвищення її ефективності в міжнародному вимірі. Кужелієв І., Рекуненко А., Болдова М., Житар М., Стабіас С. [11], Примостка О., Примостка Л. [13], Самородов В., Азаренкова Г., Головка О., Мірошник О. Бабенко М. [14], Федішин М., Маріч М., Абрамова А. [16], Шкарлет С., Дубина М., Вову В. і Нога М. [19] оцінюють ефективність та продуктивність банківської системи України в межах ринку фінансових послуг, впроваджуючи динамічну модель на основі функціонування банківської системи, яка дозволяє отримати узагальнене оцінювання економічної ефективності банківської діяльності. Дубина М. [4] визначає, що у переважній більшості наукових праць мало уваги приділяється науковому обґрунтуванню механізму розподілу всіх банківських послуг. Серед традиційних банківських послуг Халатур С., Жиленко К., Масюк Ю., Величко Л., Кравченко М. [6], Звер'яков М., Коваленко В., Шелудько С. та Шарах Е. [20] визначають, що на сучасному етапі комерційні банки проводять свою діяльність в умовах постійно мінливих загальних економічних, соціальних та політичних умов, що впливають на надійність. Автори вважають сучасний стан та диверсифікацію банківського кредитування в Україні, проблемними, які виникають у національній економіці через погіршення працездатності банківської системи України. Аналіз показав, що протягом тривалого періоду спостерігалася зафіксована стабільна, але не ефективна кредитна діяльність українських банків. Однак відчувається певний теоретико-методичний вакуум у напрямі дослідження ринку банківських послуг загалом та кредитного ринку, зокрема.

Метою дослідження є тенденції розвитку ринку кредитних послуг в Україні, визначення його основні тенденції та перспективи розвитку.

Постановка завдання. Однією із основних складових фінансового ринку є банківська система. Досконалість і дієвість її функціонування є необхідною умовою нормального розвитку економіки будь-якої країни. Лише надійна і розвинена банківська система може сприяти реструктуризації економіки та її стабілізації. Банківська система є рушійним механізмом економічних перетворень, оскільки забезпечує переміщення фінансових ресурсів між окремими країнами, регіонами, галузями економіки та суб'єктами фінансового ринку.

Світова фінансова криза, яка охопила й Україну, значно послабила банківську систему. Необхідним і надзвичайно актуальним є питанням оцінення стану банківської системи, виявлення проблем її розвитку та розроблення напрямів їх вирішення загалом та кредитного ринку, зокрема.

Виклад основного матеріалу. Соціальна відповідальність – це усвідомлення суб'єктами соціальної держави єдності соціального простору, найвищий прояв гуманізму, свідоме виконання своїх обов'язків перед громадянами, суспільством, державою.

Зростання та урізноманітнення потреб суб'єктів господарювання і населення в банківському обслуговуванні зумовлюють необхідність поглибленого аналізу особливостей сучасного розвитку диверсифікації традиційних банківських послуг, виявлення його відповідності якісним змінам, що відбуваються в процесах соціально-економічного розвитку країни.

Особливістю вітчизняної банківської системи є домінуюча позиція кредитних операцій в активних операціях банків. Формування та реалізація в Україні політики довгострокового економічного зростання не можлива без стимулювання якісних

зрушень кредитної активності банків в напрямі посилення її інвестиційної спрямованості для задоволення потреб реального сектора економіки.

На обсяги надання кредитних послуг значно вплинули негативні наслідки світової фінансово-економічної кризи, що показало високу вразливість їх від зовнішніх чинників. Банківське кредитування завдяки реалізації своїх функцій, що визначають його сутність, відіграє важливу роль у забезпеченні розвитку виробництва і, як наслідок, сприяє соціально-економічному зростанню країни. Але низька кредитна активність вітчизняного банківського сектору не сприяє поживленню економічних процесів у країні.

Неспроможність банків своєчасно та в повному обсязі виконувати функції фінансових донорів загрожує замороженням діяльності суб'єктів господарювання, які відчують нагальну потребу в додатковому фінансуванні.

Проаналізуємо основні тенденції розвитку диверсифікації одного із видів традиційних банківських послуг, а саме послуг з надання кредитів, що в свою чергу доцільно визначити на основі аналізу структури кредитного портфелю банківської системи України (таблиця 1) [12].

Таблиця 1. Аналіз частки кредитних ресурсів у загальній сумі активів комерційних банків України

Table 1. Analysis of credit resources share in the total assets of Ukrainian commercial banks

Найменування	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Відхилення (+/-) звітнього періоду до	
	млн. грн.	темп росту, %	млн. грн.	темп росту, %	млн. грн.	темп росту, %	2016 року	2017 року
Активи банків	1263359	100,7	1282748	101,5	1320112	102,9	56753	37364
Кредити надані	988690	102,4	1042800	105,5	1144904	109,8	156214	102104
Частка кредитів в активах, %	78,3	-	81,3	-	86,7	-	8,4	5,4

Отже, як бачимо з таблиці 1, сукупний обсяг активів банків у 2017 році зріс у порівнянні з 2016 роком на 19,4 млн. грн. Частка наданих кредитів в 2018 році була більшою в порівнянні з 2017 роком і 2016 роком. Активи банківської системи за роки, які аналізуються продовжують своє зростання. В 2018 році частка кредитів у сукупних активах протягом 2018 року збільшилася на 5,4% до 86,7%. Слід відзначити, що зниження обсягів кредитів позитивно характеризує динаміку кредитної діяльності банків в Україні. В останні роки роль кредитів в активах банків посилилася, у 2016 році їх частка зростає спочатку до 78,3%, а у 2018 збільшилася на 8,4%. За досліджуваний період обсяги наданих кредитів зростали більшими темпами, ніж активи банків, темп росту склав 109,8%. Як бачимо, збільшення частки кредитів в активах банків відбувалось і в 2017 році, і в 2018. Банківська система України продовжує характеризуватися збільшенням активності кредитних операцій.

Дослідження диверсифікації кредитних послуг передбачає аналіз структури кредитного портфелю, важливими його напрямками є оцінювання структури кредитного портфелю за видами клієнтів, за строками кредитування, а також за видами валют, зведені дані наведено у таблиці 2 [12].

Таблиця 2. Аналіз структури кредитного портфеля по видам вкладників

Table 2. Analysis of loan portfolio structure according to depositors types

Найменування	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+/-) звітного періоду до	
				2016 року	2017 року
Всього кредитів, наданих, млн. грн.	1005920	1042798	1144904	138984	102106
Кредити, надані суб'єктам господарювання, млн. грн.	785920	870302	939037	153117	68735
Темп зростання кредитів, що надані суб'єктам господарювання, %	99,8	110,7	107,9	8,1	-2,8
Кредити, надані фізичним особам, млн. грн.	164980	170938	203321	38341	32383
Темп зростання кредитів, що надані фізичним особам, %	107,9	103,6	118,9	11	15,3
Частка кредитів, що надані суб'єктам господарювання, %	78,1	83,5	82,0	3,9	-1,5
Частка кредитів, що надані фізичним особам, %	16,4	16,4	17,8	1,4	1,4

Як бачимо з таблиці 2, обсяг кредитування суб'єктів господарювання зростає у продовж аналізованих років. У 2016 році частка кредитів, що була надана суб'єктам господарювання в загальній сумі наданих кредитів становила 78,1%, а в 2017 році – 83,5%, у 2018 році даний показник зменшився на 1,5 процентних пункти та становив 82,0%. Це свідчить про позитивну динаміку, адже переважає інвестиційний характер реалізації кредитного потенціалу банківської системи. При чому, якщо обсяги кредитів суб'єктам господарювання зростали щороку, то обсяги кредитування фізичних осіб мають тенденцію до зниження у 2016–2018 роках.

Частка кредитів суб'єктам господарювання за досліджуваний період знизилася на 1,5%, а обсяги кредитування суб'єктів господарювання збільшилися на 19,4%, в той час, коли фізичних осіб збільшилась на 23,3%. Для поживлення споживчого кредитування, що є необхідною умовою для реалізації кредитного потенціалу банківської системи, необхідним є підвищення рівня доходів населення та розвиток споживчого ринку.

Проаналізувавши динаміку та структуру кредитних послуг комерційних банків України, наступним кроком доцільно буде здійснити аналіз диверсифікації депозитних послуг, який розпочнемо із визначення частки зобов'язань у сумі пасивів комерційних банків України (таблиця 3).

Таблиця 3. Аналіз частки зобов'язань у загальній сумі пасивів комерційних банків України

Table 3. Analysis of liabilities share in the total liabilities of Ukrainian commercial banks

Найменування	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Відхилення (+/-) звітного періоду до	
	млн. грн.	темп росту, %	млн. грн.	темп росту, %	млн. грн.	темп росту, %	2016 року	2017 року
Пасиви банків	1256299	100,2	1336358	106,3	1320112	98,9	63813	-16246
Зобов'язання банків	1132515	98,4	1172761	103,6	1170713	99,8	38198	-2048
Частка зобов'язань в пасивах, %	90,4	-	87,8	-	88,7	-	-1,7	0,9

Як бачимо з таблиці 3, сукупний обсяг пасивів банків у 2017 році зріс у порівнянні з 2016 на 80,1 млн. грн. Але частка вкладів у 2016 році була більшою в порівнянні з 2017 і 2018 роками. Пасиви банківської системи за роки, які аналізуються продовжують своє зростання. Так, у 2018 році частка зобов'язань у сукупних пасивах знизилася на 1,7% відносно 2016 року та зросла на 0,9% відповідно до 2017 і становила 88,7%.

Для точнішого розуміння сучасного стану використання банківських кредитів для фінансування розвитку реального сектору економіки України проаналізуємо інвестиційну спрямованість кредитів вітчизняних банків (таблиця 4).

Таблиця 4. Динаміка кредитів, наданих банками України у реальний сектор економіки

Table 4. Dynamics of loans granted by Ukrainian banks to the real economy sector

Період	Кредити, надані суб'єктам господарювання, млн. грн.	Кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості, млн. грн.	Іпотечні кредити, млн. грн.	Споживчі кредити, млн. грн.	Фінансовий лізинг, млн. грн.
2016	786918	69688	101840	104879	256
2017	785920	67584	145679	102563	241
2018	870302	68542	147361	103253	249

З наведених даних у таблиці 4 чітко спостерігається тенденція в основному до зменшення кредитів, наданих у реальний сектор економіки та їхнє зростання у 2018 році. У 2016 році відбулося зростання показників банківського кредитування за всіма напрямками, окрім іпотечних кредитів, даний вид кредитів знизився на 1,2%. Тоді як у 2017 розвивалася протилежна тенденція, а саме: кредитування суб'єктів господарювання збільшилося на 13%; кредити на придбання, будівництво та реконструкцію нерухомості знизилися на 9,38%; іпотечні кредити зросли на 10,17%; споживчі кредити знизилися на 1,64%; операції із фінансового лізингу зменшилися на 30,58%.

Низькі темпи розвитку іпотечного кредитування в сучасних умовах пов'язано із низькими темпами відновлення будівельної галузі, обмеженим обсягом довготермінових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні банків та неплатоспроможним попитом на довготермінові кредити. Іпотечний кредит посідає унікальне місце в національній економіці держави. За рахунок іпотеки інвестується реальний сектор економіки та збільшується його капітал, внаслідок цього забезпечується стабільне зростання доходів у різних галузях економіки, тому в перспективі банкам слід активізувати надання іпотечних кредитів в реальний сектор економіки.

Значна роль у сучасних умовах належить споживчому кредитуванню як інструменту фінансування реального сектору економіки. Як свідчить практика, споживче кредитування пов'язано з різними економічними та соціальними показниками. Через це вони здатні впливати один на одного, здійснювати позитивні й негативні зрушення в економіці. Основними причинами зменшення споживчого кредитування протягом 2016–2018 років є відтік депозитів населення та зменшення показників ліквідності банків, нова хвиля неплатежів й зростання проблемної заборгованості.

Виконаний аналіз стану сучасної банківської системи України дозволив виділити такі проблеми її розвитку:

- низький рівень капіталізації комерційних банків, що знижує стабільність банків;
- висока концентрація капіталу в групі найбільших банків, що може призвести до розширення практики домовленостей і змов великих банків між собою (наприклад, про встановлення ціни на банківські послуги);

- слабка диференціація банківських послуг – при досить значній кількості комерційних банків спектр та обсяги послуг залишаються обмеженими;
- висока вартість банківських послуг при низьких доходах населення, в результаті чого зменшується кількість потенційних користувачів банківськими послугами;
- високий рівень залежності від іноземних позик;
- наявність значної кількості ризиків банківської діяльності;
- втрата банками довіри населення, наслідком чого є зменшення мобілізації фінансових ресурсів банками;
- недосконала система захисту вкладів громадян;
- недостатній рівень кваліфікації менеджерів і спеціалістів та брак досвіду кадрового персоналу.

Для підвищення ефективності та вдосконалення функціонування банківської системи України, а також з метою усунення виявлених проблем, необхідно здійснити такі заходи:

1. Банківському сектору України підвищити рівень капіталізації через:
  - залучення до банків додаткового акціонерного капіталу, розроблення банками планів підвищення рівня капіталізації;
  - стимулювання капіталізації прибутку в банках, удосконалення методики розрахунку обсягів і нормативів регулятивного капіталу та нормативів ризику;
  - впровадження обов'язкового котирування та продажу банками власних акцій на відкритому фінансовому ринку.
2. Покращити управління ліквідністю в банківській системі шляхом вдосконалення інструментарію регулювання ліквідності й перегляду нормативів ліквідності; планування заходів НБУ щодо управління ліквідністю; спрямування зусиль на підтримання структурного дефіциту ліквідності; спрощення й вдосконалення видачі банківських депозитів; розроблення адекватних моделей прогнозування ліквідності банківської системи.
3. Підвищити якість та конкурентоспроможність банківських послуг шляхом активізації процесів консолідації банків; розвитку структури банківського сектору; забезпечення надійності банківських автоматизованих систем; створення умов для застосування електронних банківських технологій; стимулювання розвитку факторингу та лізингу; створення умов розширення безготівкових розрахунків в економіці; стимулювання банківського обслуговування малого та середнього бізнесу населення; розвитку нових сегментів ринку банківських послуг.
4. Створити умови конкурентного співіснування іноземних та українських банків через вдосконалення чинного законодавства, надання пільгових умов та гарантування кредитів на інвестиційні проекти; адміністративного обмеження доступу іноземних банків, концентрації додаткової пропозиції ресурсів на сегментах ринку з найістотнішою присутністю зарубіжних кредиторів; зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних банків за рахунок чіткішого розподілу сфер діяльності та сегментів ринку.
5. Створити систему швидкого реагування на виникнення системного ризику для банківської системи в цілому, яка б включала, по-перше, механізм оперативної, щоденної, оцінки стану банківської системи, однозначний об'єктивний механізм державної підтримки банківського сектора в разі виникнення несприятливого системного ризику. По-друге, необхідно створити для суб'єктів економіки можливість вчасно оцінювати фінансовий стан будь-яких банків України. Для цього необхідно розробити офіційну методику оцінення стану банку на основі його звітної статистики, з врахуванням української специфіки.

6. З метою захисту вкладів громадян доцільно створити Міжбанківський фонд обов'язкового страхування банківських вкладів фізичних осіб, який матиме статус юридичної особи.

7. Підвищити якість підготовки банківських працівників, що потребує узгодження навчального процесу із відповідними запитами банків, враховуючи постійний динамізм фінансового ринку та зміни банківських технологій, здійснення різноманітних операцій.

На наш погляд, серед методів впливу на ефективність процесу диверсифікації кредитних банківських послуг слід відокремити наступні:

- визначення зовнішніх та внутрішніх умов диверсифікації кредитних банківських послуг і їх проектування на продуктову політику банку;
- типізація клієнтів й визначення перспективних цільових ринкових сегментів;
- визначення технологічних аспектів реалізації диверсифікації кредитних послуг комерційного банку;
- побудова прогнозних моделей продажів трансформованих продуктів і послуг комерційних банків;
- оцінення ефективності витрат на диверсифікацію кредитних банківських послуг.

Комплексне використання зазначених методів дозволить комерційному банку зайняти стійкі ринкові позиції, забезпечити постійне зростання обсягів прибутку та гарантуватиме довготерміновий комерційний успіх.

Висновки. У результаті проведеного аналізу тенденцій розвитку банківської системи України виявлено, що з кожним роком кількість комерційних банків, які мають банківську ліцензію постійно зменшується, що в основному було спричинено важкою фінансово-економічною ситуацією в державі, кризовими явищами, веденням тимчасової адміністрації в банках та їх ліквідацією. Враховуючи високу ризиковість банківської діяльності, багато власників комерційних банків, особливо невеликих, можуть у майбутньому самоліквідуватись. Оцінювання сучасного стану ринку кредитних послуг було проведено за допомогою аналізу класичних показників діяльності банківських установ в Україні, що дозволило визначити її базові особливості функціонування. Були виявлені й труднощі проведення ґрунтовних досліджень, їх надання клієнтам. На цій основі запропоновано методи впливу на ефективність процесу диверсифікації кредитних банківських послуг.

Conclusions. Analysis of the trends of banking system development in Ukraine shows that every year the number of commercial banks having banking license is steadily decreasing, mainly as the result of difficult financial and economic situation in the country, crisis phenomena, temporary bank administration introduction and its dissolution. Taking into account high riskiness of banking activities, many commercial bank owners, especially small ones, can self-dissolve in the future. The evaluation of the current state of credit services market is carried out due to the analysis of classical indicators of banking institutions activities in Ukraine making it possible to determine its basic functioning features. However, the difficulties of carrying out the profound research of their provision to the customers are also identified. Based on this, the methods of influence on the efficiency of credit banking services diversification process are proposed.

Список використаної літератури

1. Andriushchenko K., Ishchenko M., Sahaidak M., Tepluk M., Domina O. Prerequisites for the creation of financial and credit infrastructure of support for agricultural enterprises in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Volume 14. Issue 2. P. 63–75. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.06](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.06) (дата звернення: 22.03.2020). [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.06](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.06)
2. Varanovskyi O. I., Levchenko V. P., Polishchuk Y. A. Non-bank financial institutions' activity under force majeure. *Actual Problems of Economics*. 2015. 6 (168). P. 332–340.
3. Васильчук І. Сталий розвиток як нова стратегія комерційних банків. *Economic Annals-XXI*. 2015. 155 (11–12). С. 105–108. URL: [http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/S155-0023\(23\)105.pdf](http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/S155-0023(23)105.pdf) (дата звернення: 22.03.2020).
4. Дубина М. В. Економічна суть та види фінансових послуг. *Світ фінансів*. 2016. № 3 (48). С. 124–135.
5. Kazarenkova N., Kolmykova T. Analytical tools to implement integrated bank financial management technologies. *Economic Annals-XXI*. 2016. 157 (3–4 (1)). P. 97–99. <https://doi.org/10.21003/ea.V157-0030>
6. Khalatur S., Zhylenko K., Masiuk Y., Velychko L. & Kravchenko M. Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2018. 13 (3). P. 141–150. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(3\).2018.14](https://doi.org/10.21511/bbs.13(3).2018.14) (дата звернення: 22.03.2020). [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(3\).2018.14](https://doi.org/10.21511/bbs.13(3).2018.14)
7. Kovalenko V. V., Bolgar T. M., Yevtushenko O. A. & Pestovska Z. S. Competitiveness of banks in the modern conditions of financial market development. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 2. № 29. P. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i29.171731> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i29.171731>
8. Kovalenko V., Kuznetsova L., Sergeeva E., Todorova N., Mylashko O. & Te Ju. Cluster approach to banking supervision with reference to bank risk profile. *Economic Annals-XXI*. 2019. № 177 (5–6). P. 82–91. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V177-07> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.21003/ea.V177-07>
9. Kovalenko V. & Kerimov A. Internarial standards of financial support stability of the banking system. *Economic and Social Development*. 37 th International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Socio Economic Problems of Sustainable Development”. Book of Proceedings. Baku, 2019. P. 938–947.
10. Kosach I. A., Zhavoronok A. V., Fedyshyn M. F. & Abramova A. S. Role of commission receipts in formation of the revenue of the commercial bank. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i31.190781> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i31.190781>
11. Kuzheliev I., Rekunenko A., Boldova M., Zhytar M. & Stabias S. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. 2. P. 260–269. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.22](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.22) (дата звернення: 22.03.2020). [https://doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.22](https://doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.22)
12. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення: 22.03.2020).
13. Prymostka O. & Prymostka L. Ukrainian banking system efficiency after double reducing of the number of bank institutions. *Banks and Bank Systems*. 2018. 13 (4). P. 51–60. [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(4\).2018.05](https://doi.org/10.21511/bbs.13(4).2018.05)
14. Samorodov B. V., Azarenkova G. M., Golovko O. G., Miroshnik O. Yu. & Babenko M. V. Credit risk management in the bank's financial stability system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 301–310. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i31.190920> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v4i31.190920>
15. Fedyshyn M. F., Abramova A. S., Zhavoronok A. V., Marych M. G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 1 (28). P. 64–74. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i28.163340> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v1i28.163340>
16. Fedyshyn M. F., Marich M. G., Abramova A. S. The influence of credit factors on the development of the real economic sector in the conditions of economic. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2 (25). P. 366–374. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i25.136561> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i25.136561>

17. Shkarlet S., Dubyna M., Zhuk O. Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4. No. 3. 2018. P. 349–357. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-349-357> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-349-357>
18. Shkarlet S., Dubyna M., Vovk V., Noga M. Financial service markets of Eastern Europe: a compositional model. *Economic Annals-XXI*. 2019. 176 (3–4). P. 26–37. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V176-03> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.21003/ea.V176-03>
19. Shkarlet S., Prokopenko V., Dubyna M. Directions of development of the financial services market of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. No. 5. P. 412–420. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-412-420> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-412-420>
20. Zveryakov M., Kovalenko V., Sheludko S., Sarah E. FinTech sector and banking business: competition or symbiosis. *Economic Annals-XXI*. 2019. № 175 (1–2). P. 53–57. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-09> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.21003/ea.V175-09>

References

1. Andriushchenko K., Ishchenko M., Sahaidak M., Tepluk M., Domina O. Prerequisites for the creation of financial and credit infrastructure of support for agricultural enterprises in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Vol. 14. Issue 2. P. 63–75. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.06](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.06) (accessed 22 Mart 2020). [In English]. [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.06](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.06)
2. Baranovskyi O. I., Levchenko V. P., Polishchuk Y. A. Non-bank financial institutions' activity under force majeure. *Actual Problems of Economics*. 2015. 6 (168). P. 332–340. [In English].
3. Vasylychuk I. Stalyi rozvytok yak nova stratehiia komertsiinykh bankiv. Sustainable development as a new strategy for commercial banks. *Economic Annals-XXI*. 2015. 155 (11–12). P. 105–108. URL: [http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/S155-0023\(23\)105.pdf](http://soskin.info/userfiles/file/Economic-Annals-pdf/S155-0023(23)105.pdf) (accessed 22 Mart 2020). [In Ukrainian].
4. Dubyna M. V. Ekonomichna sutj ta vydy finansovykh poslugh. *Economic nature and types of financial services*. *Svit finansiv – The world of finance*. 2016. 3(48). P. 124–135. [In Ukrainian].
5. Kazarenkova N., Kolmykova T. Analytical tools to implement integrated bank financial management technologies. *Economic Annals-XXI*. 2016. 157 (3–4 (1)). P. 97–99. [In English]. <https://doi.org/10.21003/ea.V157-0030>
6. Khalatur S., Zhylenko K., Masiuk Y., Velychko L. & Kravchenko M. Assessment of bank lending diversification in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2018. 13 (3). P. 141–150. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(3\).2018.14](https://doi.org/10.21511/bbs.13(3).2018.14) (accessed 22 Mart 2020). [In English]. [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(3\).2018.14](https://doi.org/10.21511/bbs.13(3).2018.14)
7. Kovalenko V. V., Bolgar T. M., Yevtushenko O. A. & Pestovska Z. S. Competitiveness of banks in the modern conditions of financial market development. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 2. № 29. P. 3–12. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.171731> (accessed 22 Mart 2020). [In English]. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.171731>
8. Kovalenko V., Kuznetsova L., Sergeeva E., Todorova N., Mylashko O. & Te Ju. Cluster approach to banking supervision with reference to bank risk profile. *Economic Annals-XXI*. 2019. 177 (5–6). P. 82–91. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V177-07> (accessed 22 Mart 2020). [In English]. <https://doi.org/10.21003/ea.V177-07>
9. Kovalenko V. & Kerimov A. Internarial standards of financial support stability of the banking system. *Economic and Social Development: 37 th International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Socio Economic Problems of Sustainable Development”*. Book of Proceedings. Baku, 2019. P. 938–947. [In English].
10. Kosach I. A., Zhavoronok A. V., Fedyshyn M. F. & Abramova A. S. Role of commission receipts in formation of the revenue of the commercial bank. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 22–30. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190781> (accessed 22 Mart 2020). [In English]. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190781>
11. Kuzheliev I., Rekunen A., Boldova M., Zhytar M. & Stabias S. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. 2. P. 260–269. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.22](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.22) (accessed 22 Mart 2020). [In English]. [https://doi.org/10.21511/imfi.16\(2\).2019.22](https://doi.org/10.21511/imfi.16(2).2019.22)

12. Oficijnyj sajt Nacionaljnogho banku Ukrajinjy. Official site of the National Bank of Ukraine. URL: <http://www.bank.gov.ua> (accessed 22 Mart 2020). [In Ukrainian].
13. Prymostka O. & Prymostka L. Ukrainian banking system efficiency after double reducing of the number of bank institutions. *Banks and Bank Systems*. 2018. 13 (4). P. 51–60. [In English]. [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(4\).2018.05](https://doi.org/10.21511/bbs.13(4).2018.05)
14. Samorodov B. V., Azarenkova G. M., Golovko O. G., Miroshnik O. Yu. & Babenko M. V. Credit risk management in the bank's financial stability system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 301–310. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190920> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190920>
15. Fedyshyn M. F., Abramova A. S., Zhavoronok A. V., Marych M. G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 1 (28). P. 64–74. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163340> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i28.163340>
16. Fedyshyn M. F., Marich M. G., Abramova A. S. The influence of credit factors on the development of the real economic sector in the conditions of economic. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2 (25). P. 366–374. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136561> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136561>
17. Shkarlet S., Dubyna M., Zhuk O. Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4. No. 3. 2018. P. 349–357. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-349-357> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-3-349-357>
18. Shkarlet S., Dubyna M., Vovk V., Noga M. Financial service markets of Eastern Europe: a compositional model. *Economic Annals-XXI*. 2019. 176 (3–4). P. 26–37. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V176-03> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.21003/ea.V176-03>
19. Shkarlet S., Prokopenko V., Dubyna M. Directions of development of the financial services market of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. No. 5. P. 412–420. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-412-420> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-412-420>
20. Zveryakov M., Kovalenko V., Sheludko S., Sarah E. FinTech sector and banking business: competition or symbiosis. *Economic Annals-XXI*. 2019. № 175 (1–2). P. 53–57. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-09> (дата звернення: 22.03.2020). <https://doi.org/10.21003/ea.V175-09>